

Yliopistojen rehtorien neuvostolle virallinen asema

Ilkka Niiniluoto

Vuonna 1969 perustettu Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto on vuosikymmenien aikana vakiinnuttanut asemansa 21 suomalaisen yliopiston yhteistyöjärjestönä, jonka piirissä on käyty rakentavia ja hedelmällisiä keskusteluja yhteisistä ajankohtaisista kysymyksistä, haasteista ja kehittämishankkeista. Viime vuosina neuvostossa on toiminut työryhmiä, jotka ovat pohtineet esimerkiksi opinnäytteitä, aikuiskoulutusta, palvelusuhteita, yliopistojen taloudellista autonomiaa ja EU-rahoitettua tutkimusta. Neuvoston puheenjohtajaa on kuultu asiantuntijana opetusministeriön järjestämissä seminaareissa ja eduskunnan valiokunnissa – viime aikoina usein yhdessä Suomen ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvoston puheenjohtajan kanssa. Yliopistojen rehtorien neuvosto toimii pienehköllä budjetilla: toimiston muodostavat pääsihteeri, apulaispääsihteeri ja osastosihteerit. Puheenjohtajalla ja sihteerillä on myös tärkeitä tehtäviä kansainvälisissä yliopistojen yhteistoiminnossa ja kokouksissa.

Siis kaikki kunnossa? Vastaus on yllättäen kielteinen: yliopistojen rehtorien neuvostolla ei itse asiassa ole mitään virallista asemaa, vaan muodollisesti se on Helsingin yliopiston projekti, jonka talouden hallinto hoidetaan yliopiston omien varojen budjetin kautta. Neuvoston aseman epäselvyyttä osoittaa se, että valtion tilitarkastajat ovat kieltäneet yliopistoja maksamasta budjettivaroillaan rehtorien neuvoston jäsenmaksuja.

Rehtorien neuvosto on toistuvasti ehdottanut opetusministeriölle, että sen asemaa tulisi selkeyttää. Ministeriön juristien mielestä neuvostolla ei kuitenkaan ole mitään julkishallinnollisia tehtäviä, joten vastaehdotuksen mukaan neuvostoon kuuluvat rehtorit voisivat muodostaa itsestään rekisteröidyn yhdistyksen. Tämä ei kuitenkaan ratkaisisi neuvoston rahoituksen ongelmaa, sillä valtion budjetista ei voisi maksaa jäsenmaksuja joidenkin henkilöiden

perustamalle yhdistykselle. Yhdistys olisi patentti- ja rekisterihallituksen valvoma, mikä ei olisi sopusoinnussa yliopistojen autonomian kanssa. Lisäksi yhdistyksen olisi vaikea nykyiseen tapaan suhteuttaa jäsenmaksuja jäsenyliopistojen kokoon. Ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvostolle yhdistysmalli sen sijaan soveltuu hieman paremmin, sillä Suomessa ammattikorkeakoulut – toisin kuin valtion tilivirastoina toimivat yliopistot – voivat olla oikeushenkilöitä.

Lisäksi yliopistojen piirissä ollaan sitä mieltä, että rehtorien neuvosto ei ole mitään vapaaehtoista harrastus- ja yhdistystoimintaa, vaan sen tehtävänä on toteuttaa yliopistolain 4 §:n edellyttämää yliopistojen keskinäistä yhteistyötä ja työnjakoa. Tämän ovat todenneet myös eduskunnan sivistysvaliokunta ja valtiovarainvaliokunta vuoden 2003 talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Yliopistolakia uudistettaessa yliopistojen lausunnoissa esitettiin yksimielisesti, että yliopistojen rehtorien neuvoston asema tunnustettaisiin yliopistolaissa yliopistojen yhteistoimintaa suorittavana elimenä. Tämä ehdotus kuitenkin torjutaan valtioneuvoston esittämissä lain perusteluissa väittämällä, että tällainen hallintoelin ”rajoittaisi” rehtorien kannanottoja. Yliopistot eivät kuitenkaan ole esittäneet, että rehtorien neuvostolle annettaisiin muodollista päätösvaltaa yli yliopistojen ja niiden rehtorien omien päätösten, vaan kyse on järkevän yhteistyömuodon toteuttamisesta.

Opetusministeriön virkamiesten asenteiden nihkeyden syistä voi esittää arvauksia. Voisiko taustalla olla vielä muistoja neuvoston perustamisaikana käydystä opetusministeriön ja yliopistojen välisestä kamppailusta, jonka aiheena tuolloin oli mies ja ääni -periaate? Onko ministeriön linjana hajota ja hallitse -menetelmän soveltaminen? Lakiesityksen perustelut ainakin anta-

vat sen kuvan, että jotkut ovat huolissaan sel-
laisesta yliopistojen rehtorien neuvostosta, joka
olisi mahdollisesti mielipiteissään yhtenäinen.

Kansainvälinen vertailu osoittaa, että Suo-
men malli yliopisto- ja tiedepolitiikalle on epä-
täydellinen, ellei meillä ole asemaltaan tunnus-
tettua yliopistojen rehtorien neuvostoa. Jos sitä
ei voida mainita itse yliopistolaissa, edes lain
perusteluissa tulisi todeta neuvoston olemassa-
olo ja toiminnan legitimiisyys tavalla, joka an-

taisi asianmukaisen myönteisen viestin myös
eduskunnan alaisille valtion tilintarkastajille.

*Kirjoittaja on Helsingin yliopiston rehtori, teoreetti-
sen filosofian professori ja Tieteellisten seurain val-
tuuskunnan puheenjohtaja.*